

אוצר החידות והידיעות לפרשת כי תצא

מאיר שולביץ - מרדכי זיסקינד הגר

חידה. כיצד יתכן שהתחילו להכות את האדם והוא בריא ויש בכוחו לסבול את כל המכות, ומיד מפסיקין להלקותו, מחמת דבר שקרה לו (לא חולי או כאב וכדו').

תשובה.

האור שמח הלכות ממרים (פ"ד ה"ג) כתב שאם ב"ד רואים שהאדם הזה יקבל מלקות עד מות ולא יקיים את המצוה, בזה אין ב"ד מלקין אותו כלל ואפילו הוא בריא.

חידה. מהיכן בפרשה זו נלמד שצריך לעמוד בפני תלמידי חכמים.

תשובה.

ממסכת מכות אמרין על הא דכתיב ארבעים יכנו אמרו חז"ל כמה טפשים רוב האנשים שעומדים בפני ספר תורה ואינם עומדים בפני אדם גדול, שכן בספר תורה כתוב ארבעים יכנו ובאו חכמים וגרעו מכה אחת ואמרו שלוקה ל"ט מלקות. הרי מכאן שצריך לעמוד בפני תלמידי חכמים שבלי התלמידי חכמים הרי הס"ת הוא כספר החתום.

חידה: איזה דבר אסור לאדם למכור ואם מכר השני לא קונה.

תשובה.

מכירת יפת תואר. ראה רמב"ם הלכות מלכים פרק ח הלכה ו וצריכה להמתין שלשה חדשים, חדש של ב בכיה ושני חדשים אחריו, ונושאה בכתובה וקידושין, אם לא חפץ בה משלחה לנפשה, ואם מכרה עובר בלא תעשה שנאמר **ומכר לא תמכרנה בכסף, [ואם מכרה] אינה מכורה ומחזיר הדמים**, וכן אם כבשה אחר שנבעלה לשם שפחה משישתמש בה עובר בלא תעשה, שנאמר לא תתעמר בה שלא ישתמש בה.

חידה: [מהגר"א נבנצל שליט"א] כיצד יכול להיות שאדם חייב מיתה וע"י שמישהו יזמר שירות ותשבחות הלה ייפטר ממיתה.

תשובה.

אצל בן סורר ומורה שאם באכילתו מישהו יאמר שירות ותשבחות נהפך לסעודת מצוה ואינו נהרג.

חידה. ברמב"ם כתוב שלא מברכים ברכה על מים אחרונים כי זה מפני הסכנה, ולא מברכים ברכה על מצוה שנעשית בגלל סכנה, איזה מצוה אחרת (בפרשה) שהיא מחמת סכנה מברכין עליה ומאי שנא.

תשובה.

במצות מעקה המוזכרת בפרשת כי תצא שנעשית בגלל סכנה ומברכין עליה, והפמ"ג בפתיחה להל' נטילת ידים כתב דמעקה אע"פ שהוא משום סכנה אינו בבירור שמא יארע שיפול הנופל והוי מ"ע מה"ת משו"ה מברכין עליה משא"כ במים אחרונים דשכיח וברי היזקא. ועוד תירץ דעל דבר שתקנתו משום סכנה אם הוא מה"ת מברכין עליו ולכן מברכין על מעקה, משא"כ מים אחרונים שמצוותו מדרבנן ותקנתו משום סכנה אין מברכין על נטילתו ברכה. ובספר ברכת אברהם לרבי אברהם מטרויש הובא בספר מלאכת הקודש (פ' כי תצא) כתב דיש הפרש בין העושה מעקה שעושה בכדי להנצל מהסכנה העתידה לבוא, שבזה תקנו

אוצר החידות והידיעות לפרשת כי תצא

ברכה, לנוטל מים אחרונים שהוא להוציא רוח הרעה שנמצא בו עתה וזה דומה יותר ללאו שאל תשים דמים בביתך. ובשו"ת לבושי מרדכי (סי' ג) תירץ ע"פ הגר"א דאין מברכין על מים אחרונים משום דאין מברכין על הפורענות, דהיינו מלח סדומית, משא"כ מצות מעקה אין זה פורענות, אלא היא מישוב העולם ולכך מברכין. ויש מתרצים עפ"ד החזו"א (חו"מ ליקוטים סי' יט) שבית בלא מעקה אינו נחשב למכשול כסולם רעוע כיון שהכל נזהרין בו, ורק חידשה התורה לבנות מעקה, אתי שפיר שמברכין על מצות מעקה. ובספר שירת דוד כתב ליישב ע"פ דאיתא בשבת (לב ע"א) תנא דבי רבי ישמעאל כי יפול הנופל ממנו ראוי זה ליפול מששת ימי בראשית שהרי לא נפל והתורה קראו נופל, אלא שמגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב. הרי שעיקר תכלית המצוה לא הוי משום הצלת הניזק, שהוא ראוי להיות ניזק בלא"ה, אלא דהוי בשבילנו שלא ייגרם ההיזק על ידינו, ולכן שפיר יש לברך שקדשנו במצוה זו שלא נגרם נזק אפילו למי שיזוק בלא"ה.

האם שייך לאסור דבר המפורש בתורה להיתר.

חידה. כ' הט"ז או"ח תקפח ה' שדבר המפורש בתורה להיתר אין כח ביד חכמים לאסרו, וצ"ע משני פסוקים המפורשים בפרשה דמוכח להדיא שלא כיסוד זה, היכן מוכח זאת, ואיך ניתן ליישבם.

תשובה.

א. פת עכו"ם, על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, איך היה מותר לגזור על פת עכו"ם ומפורש בתורה להיתר.
ב. הלואה לנכרי בריבית- רבנן אוסרים בב"מ, והרי מפורש בתורה להיתר לנכרי תשיך וגו'.

חידה: בפרק לדוד ה' אורי וישעי שאנו אומרים כל יום איזה אות לא מוזכרת בו כלל ומדוע. כמו"כ ישנו דבר בפרק זה שאינו בשום מקום אחר בתנ"ך ומדוע.

תשובה.

אות ג' לא נזכר במזמור לדוד ה' אורי. וכתב בספר אמרי חן (סי' ב) הטעם מפני שאות ג' מסמלת גמ"ח וכדאיתא בפרק הבונה (שבת קד ע"א), ודוד המלך בא לרמז לנו דהעיקר הוא שבת בבית ה' ולימוד התורה הוא בתחילה ואח"כ לגמול חסד. ובפרק זה יש תיבת "לולא" שהיא היחידה בכל התנ"ך שיש בה נקודות גם למטה מתחת לתיבה, והוא להורות לנו להפוך את המילה ולקוראה מסופה עד תחילתה כדי לדרוש אותה, והיינו תיבת "לולא" לקוראה "אלול".

מצוות ששכרן אריכות ימים

חידה. כמה מצוות בתורה מפורש עליהם השכר של אריכות ימים, (ואחת מהם בפרשה), ומדוע דווקא במצוה זו יש שכר של אריכות ימים, יותר מכל המצוות.

תשובה.

כבוד אב ואם, שילוח הקן בפרשה. וכתוב בספר אורות הגר"א שהטעם שנאמר אריכות ימים בשני דברים הללו, לפי שאין השלימות ניכר באדם אלא כשיש לו שני מידות הפוכות, דהיינו מדת הרחמים ומדת האכזריות, לפי כשהאדם נוהג במדה אחת אינו מוכרח לומר שהוא צדיק אלא יש לומר שכך הוא טבעו, אבל כשיש לו שתי מידות הפוכות אז מוכח שהוא צדיק, לכך נתן הקב"ה לישראל מצוה של רחמנות שהוא כבוד אב ואם, ושוב נתן להם מצוה של אכזריות דהיינו שילוח הקן שהוא אכזריות גדולה שנוטל הבנים ומשלח

אוצר החידות והידיעות לפרשת כי תצא

האם, ולפעמים כשמשלח האם הולכת מחמת צער וטובעת במים א"כ הוא בוודאי אכזריות. לכך כתיב בשתי מצוות אלו אריכות ימים לפי שבשתי מדות הללו נשלם האדם בתכלית הטוב. ויש עוד מצוות מפורשות בתורה כגון מצות מזוזה, ומצוה לצדק המאזנים והמשקולות והמדות יפה יפה.

חידה. היכן רמוז בפרשה שגר שנתגייר כקטן שנולד.

תשובה.

בבעל הטורים (פכ"ד פסוק יז) כתב לא תטה משפט גר יתום. ולא אמר גר ויתום, לומר לך גר שנתגייר כתינוק שנולד דמי.

חידה. היכן יש רמז בפרשה לאיסור לשון הרע. (אין הכוונה לפסוקים המפורשים בזכור את אשר

עשה למרים.

תשובה.

ונשמרת מכל דבר רע, מכל דיבור רע (ספרי, הובא ברמב"ן). ובכתובות (ה ע"ב) אזהרה ללשון הרע. וראה בביאור הדבר במשך חכמה.

חידה. מי שנאבד לו סכום כסף גדול ולא היה בזה סימן ומצא את זה עני בן טובים והרויח מזה הרבה

כסף לכל מחסורו, האם האדם מקבל שכר בשמים שבגללו העני הרויח או לא.

תשובה.

לא תשוב לקחתו וגו' אמר רבי אלעזר בן עזריה מנין למאבד סלע מתוך ידו ומצאה עני והלך ונתפרנס בה מעלה עליו הכתוב כאילו זכה תלמוד לומר לגר ליתום ולאלמנה יהיה, והלא דברים קל וחומר אם מי שלא נתכוון לזכות וזכה מעלה עליו הכתוב כאילו זכה המתכוון לזכות וזכה על אחת כמה וכמה (ספרי). וראה בעלון כאיל תערוג למוהרי"ל שטיינמן

חידה. מהיכן יש ללמוד שאין לעשות קנאה ותחרות בין בעלי חיים.

תשובה.

לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו, עיין אבן עזרא. ובמדת הקנאה ישנם מצבים שאדם מדמיין שלחבירו יש כל טוב והוא מקנא בו ודומה קנאתו לקנאת החמור. וכתב החזקוני בטעם לא תחרוש בשור ובחמור לפי שהשור מעלה גרה תמיד ואוכל והחמור אינו מעלה גרה נמצא שזה אוכל וזה מתענה וזה צער בעלי חיים. וכ"כ בבעה"ט ובבעלי תוס' שאין החמור רואה שיש אבוס מלא וכל מה שהוא רואה שהשור מעלה גרה ונדמה לו לפי עיניו - עיני החמור, שלהשור יש הרבה אוכל, ולו אין, וכבר הוא מצטער על זה, יוצא שהוא מצטער בחינם, כך האדם נדמה שלחבירו יש הרבה דברים והוא מצטער שלו אין, והאמת שטעות הוא כי גם לחבירו אין יותר ממנו. אבל לבעלי חיים אסור לעשות פעולה זו של קנאה ותחרות משום צער בעלי חיים

חידה. מהיכן יש ללמוד מפרשתינו שאסור להזניח אפילו כאלו שחטאו ויש להשתדל אפילו

בעבורם שלא יוסיפו להתדרדר.

תשובה.

אוצר החידות והידיעות לפרשת כי תצא

בזוהר חדש בפרשתן כתוב כי תצא למלחמה על אויביך דא איהו יצר הרע דאנן צריכין למפק לקבליה במילין דאורייתא ולקטרגא ליה שאנחנו נלחמים כנגדו בדברי תורה כדאיתא בקידושין בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, וכדין יתמסר בידא דבר נש כמה דאתמר, ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שבי, ותזכה ונתנו ה' אלקיך בידך ותזכה בכל מה שלקח ממך היצה"ר. וכו' וכתוב והבאתה אל תוך ביתך, דאתרכת מתמן ושפחה כי תירש גבירתה וכבר אוקמינא מילין כי יש להביא את הנשמה ולהחזירה אל הגוף שנתגרשה משם בעוונותיך, ולהשתדל עבורם שיחזירו לדרך הטובה ושלא יוסיפו להתדרדר.

חידה. מהיכן חזינן שעיקר עניין מלקות שלוקה כל המחוייב מלקות הוא הבזיונות ולא הכאבים של המלקות.

תשובה.

ונקלה אחיך לעיניך. ונקלה אחיך לעיניך, מיכן אמרו נתקלקל בין ברעי בין במים פטור רבי יהודה אומר האיש ברעי והאשה במים. (ספרי)

חידות משנה זו - תש"פ

א] חידה. היכי תמצוי שגירש אשתו ונשאת לאחר ומותר לו להחזירה (לא היה תנאי בקידושין)?

ב] חידה. איזה אדומי מותר לתעב?

ג] חידה. היכי תמצוי שאדם נושא מצרית (לא מדור שלישי ואילך) ואינו עובר על העשה של דור שלישי ולא ראשון ושני?

ד] חידה. היכי תמצוי שאדם קידש אשת איש ואעפ"כ תפסי קידושין (והקידושין הראשונים לא היו בתנאי ולא בלאחר ל' וכיו"ב) שני היכי תמצוי?

ה] חידה. מצות נקי יהיה לביתו שנה אחת האם בשנת העיבור הוי י"ג חודש?

ו] חידה. מי היה בן של יפת תאר (לא מצאצאי דוד)?

ז.] חידה. היכי תמצוי שאדם רואה אבידת רבו ואבידה של אדם אחר (לא אביו) וצריך להקדים את האבידה של האדם השני?

ח.] חידה. היכי תמצוי אדם בר חיובא שמוזהר על עבירה ואעפ"כ אינו לוקה ואף אם עבר במזיד (לחד מ"ד)?

י] חידה. היכי תמצוי גט שנכתב לשמה ע"י ישראל וכתוב בגט כל מה שצריך ואעפ"כ הגט פסול (לחלק מהפוסקים)?

יא] חידה. היכי תמצוי שתופסים קידושין בא"א?